

Aleg. 281.

Sprawozdanie

Komisji szkolnej o wnioskach poselskich w sprawie szkół średnich z językiem wykładowym ruskim.

Wysoki Sejmie!

Od szeregu lat Komisya szkolna stale zwraca uwagę na nadmiar gimnazjów w naszym kraju, na znacznie mniejszy rozwój szkół realnych a na zupełny niedostatek zawodowych szkół przemysłowych, rękodzielniczych i handlowych. Można to oświetlić cyfrowo w dwu kierunkach. Po pierwsze: w gimnazyach naszych (męskich) było w roku 1912/1913 uczniów 37.434, w szkołach realnych tylko 4.194, w szkołach zawodowych zaledwie 2.262. Powtóre: stosunek naszego kraju do innych krajów w państwie w budżecie szkolnym jest taki, że na gimnazyja i szkoły realne wydaje się w Austrii 384 miliona, a w Galicyi 9.1 miliona czyli stosunkowo dużo, bo 23%, na szkoły przemysłowe w Austrii 15.8 miliona, a w Galicyi tylko 1.2 miliona, czyli 7%, na szkoły handlowe w Austrii 2.2 miliona, a w Galicyi tylko 132 tysięcy, czyli 6%.

Obok gimnazjów państwowych, powstało w naszym kraju w ostatnich latach dużo gimnazjów prywatnych, stanowczo za dużo, tembardziej, że w wielu z pośród nich stan nauki jest niewątpliwie niższy niż w szkołach państwowych. Na ten nadmiar gimnazjów prywatnych zwróciła uwagę i Rada szkolna krajowa w okólniku z dnia 1. października 1911.

Gimnazjów prywatnych polskich jest obecnie 26 i liczyły one w roku 1912/1913 uczniów około 3.100 (nie licząc około 25 żeńskich z przeszło 3.000 uczenic), ruskich zaś jest 9 i liczyły one w roku 1912/1913 uczniów 1.777. Jest zatem gimnazjów prywatnych męskich polskich 3 razy więcej niż ruskich, a uczniowie Polacy w szkołach prywatnych stanowią 62.3%, Rusini 37.1%.

Rada szkolna krajowa w piśmie z dnia 27. lutego 1914 r., stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. lutego 1914, postanowiła wobec nagromadzenia tych gimnazjów prywatnych wziąć pod uwagę wyjątkowe przejście niektórych z nich na etat państwowy, biorąc to w rachubę, że wśród ludności polskiej i ruskiej, która powołuje do życia ofiarnością prywatną tyle gimnazjów, istnieje widoczny prąd, z którym nie liczyć się niepodobna.

Z gimnazjów prywatnych z ruskim językiem wykładowym wchodzą w pierwszym rzędzie w rachubę gimnazyja w Rohatynie (7 klas a uczniów 619) i w Jaworowie (7 klas a uczniów 386), następnie zaś najdalej rozwinięte byłoby

gimnazjum w Horodence (5 klas a uczniów 203), ale Rada szkolna krajowa narazie proponuje jako trzecie gimnazjum nadające się do upaństwowienia inne gimnazjum, mianowicie w Czortkowie (3 klasy a uczniów 86).

Z gimnazyów prywatnych z polskim językiem wykładowym zaleca Rada szkolna krajowa przejęcie na etat państwowy gimnazyów w Czortkowie (7 klas a uczniów 333), Jaworowie (6 klas a uczniów 187), Rohatynie (5 klas a uczniów 211), następnie w Borszczowie (5 klas a uczniów 218), Chrzanowie (4 klasy a uczniów 103) i Skalacie (4 klasy a uczniów 111), ponieważ znajdują się one w okolicach najmniej uposażonych w szkoły średnie, a w łonie Komisji z tych samych powodów zwrócono uwagę na inne jeszcze gimnazya prywatne np. w Leżajsku (3 klasy a uczniów 114).

Nadto uwzględnić trzeba przepelnienie nie których zakładów państwowych. Z pośród ruskich wchodzi w rachubę filia akademickiego gimnazjum we Lwowie, licząca 692 uczniów, która winna być zorganizowana jako samoistny zakład, a zarazem potrzebne jest utworzenie filii gimnazjum z ruskim językiem wykładowym w Przemyślu, które liczy 775 uczniów. Między gimnazjami polskimi jest takich więcej i również zmiany takie muszą co do nich być przeprowadzone.

Komisya szkolna, mając przedstawić Wysokiemu Sejmowi wnioski w sprawie stworzenia nowych państwowych szkół średnich z ruskim językiem wykładowym, liczy się ze wszystkimi względami, które tu nie mogą być pominięte. Rady powiatowe, powołane w myśl ustawy do wypowiedzenia swego zdania co do założenia gimnazyów z ruskim językiem wykładowym w Czortkowie, Jaworowie, Rohatynie, oświadczają się za ich założeniem tylko pod tym warunkiem, że równocześnie polskie szkoły średnie w tych miejscowościach będą przejęte na etat państwowy. Warunkowi temu, odpowiadającemu również zdaniu większości Komisji, zobowiązuje się zadosyć uczynić c. k. Rząd w złożonym oświadczeniu w Komisji d. 1. marca 1914. Zarazem baczy Komisya szkolna, aby równocześnie z utworzeniem trzech nowych gimnazyów ruskich i zorganizowaniem jednej filii w samoistny zakład, przejęte zostały na etat państwowy z pośród licznych gimnazyów prywatnych polskich inne jeszcze, poza trzema wymienionemi, w stosunkowo odpowiedniej liczbie, czemu c. k. Rząd zobowiązuje się zadosyć uczynić, zaznaczając w swem oświadczeniu, że w równej mierze uwzględnić zamierza potrzeby obu narodowości.

Najważniejszą i najpilniejszą potrzebą kraju w zakresie szkolnictwa naszego jest, jak świadczą uwagi i cyfry podane na wstępie, zakładanie zawodowych szkół przemysłowych, rękodzielniczych i handlowych. Szereg tych szkół Rada szkolna krajowa już objęła swym programem i już wprowadziła założenie ich w stadyum realizacyi. Te przedewszystkiem szkoły wymienia rezolucya dotycząca tej sprawy.

Komisji zatem wnosi:

Sejm przyjmuje do wiadomości następujące oświadczenie c. k. Rządu:

„Zdaniem Rządu chodzi przy ułożeniu w Sejmie programu upaństwowienia szkół średnich, z jednej strony o postawienie żądania pod właściwym adresem t. j. do Rządu, z drugiej strony — o ile to dotyczy zakładów nie polskich — o wyrażenie zgody Sejmu, potrzebnej według specjalnych postanowień ustawowych.

„Wykonanie takiej uchwały, musi być co do treści, rozmiaru i czasu, pozostawione Rządowi według możliwości finansowej państwa, przyczem rosnąca potrzeba nauki obu narodów w Galicyi dozna odpowiedniego poparcia.

„Z tem zastrzeżeniem Rząd nie sprzeciwia się uchwaleniu programu upaństwowienia, który Sejmowi przedłożony zostanie przez jego komisję szkolną.

„Przeprowadzając zalecony przez Sejm program upaństwowienia, będzie Rząd uwzględniał w równej mierze potrzeby obu narodowości kraj zamieszkujących, a skoro przystąpi do upaństwowienia szkół ruskich w Rohatynie, Jaworowie, Czortkowie, upaństwowi jednocześnie także szkoły średnie polskie, w tych miejscowościach istniejące“.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm zgadza się, aby c. k. Rząd w sposób zgodny z swem oświadczeniem z dnia 1. marca 1914 przejął na etat państwowy gimnazya prywatne z ruskim językiem wykładowym w Czortkowie, Jaworowie i Rohatynie, oraz aby zorganizował istniejącą filię gimnazjum akademickiego we Lwowie, jako samoistne gimnazjum i utworzył filię gimnazjum z ruskim językiem wykładowym w Przemyślu.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby — zgodnie z swem oświadczeniem z dnia 1. marca 1914 że istniejące od kilku lat szkoły średnie z polskim językiem wykładowym w Czortkowie, Jaworowie i Rohatynie przejmie na etat państwowy równocześnie z gimnazjami ruskimi w tych samych miejscowościach, oraz, że w tym samym czasie upaństwowi w stosunkowo odpowiedniej ilości inne szkoły średnie z polskim językiem wykładowym — przystąpił do przejęcia tych szkół na etat państwowy.

3 Sejm wzywa c. k. Rząd, by jak najrychlej założył szkoły: ślusarską w Nowym Sączu, blacharską w Rzeszowie, młynarską w miejscu odpowiednim, przemysłową żeńską we Lwowie i stolarską w Delatynie, oraz i inne zawodowe szkoły przemysłowe rękodzielnicze i handlowe w kraju z uwzględnieniem potrzeb obu narodowości

Przewodniczący:
Bandrowski.

Sprawozdawca:
Stroński.

Korreferent:
Okuniewski.

